

Список використаних джерел:

1. Безугла Л. С., Куваєва Т. В., Герасименко Т. В. Проблеми та перспективи розвитку інклюзивного туризму в Україні та Європі. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-3>
2. Скляр Г. П. Концепція інклюзивного розвитку у туризмології. *Мережевий бізнес: становлення, проблеми, інновації* : матеріали XII міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 27-28 квітня 2022 р. Полтава : ПУЕТ, 2022. С. 25-30.

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРОПЕРАТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

ОБОЛЕНЦЕВА Лариса Володимирівна

завідувач кафедри Туризму і готельного господарства,

д-р екон. наук, професор

ТКАЧ Дарія Петрівна

здобувач магістерського рівня ННІЕіМ

Харківський національний університет

міського господарства імені О. М. Бекетова

Українські туроператори мають різноманітні напрямки - це внутрішній та виїзний туризм, рідше - в'їзний для іноземних туристів.

У довоєнний час популярним був виїзний туризм в інші країни задля пляжного відпочинку. Найчастіше обирали такі країни як Туреччина, Єгипет, Болгарія, Чорногорія, Греція та інші.

Болгарія стала лідером пляжного туризму серед українців на період війни, бо це найближча країна, до якої можна дістатися автобусом. Тож багато туроператорів запустили свої рейси до Болгарії, наприклад, ALF та TPG. Ті ж самі оператори курсували до Хорватії, Греції, Чорногорії, Албанії, Туреччини.

Українські туристи обожнювали Туреччину, але наразі потік зменшився через відносну далекість автошляхами та наявність російських туристів у готелях.

Щодо внутрішнього туризму, то за даними Державної агенції розвитку туризму (ДАРТ) з початку війни понад 45% українців подорожували країною. Понад половина опитаних (54%) надають перевагу міському туризму та пішим прогулянкам. Екскурсії до історичних пам'яток та музеїв обирають 28% українців. 23% присвячують свій час відпочинку на пляжі. Подієвий туризм користується популярністю також у 23% респондентів. Трохи менше – 22% – люблять подорожувати країною заради вивчення гастрономічних спеціалітетів у регіонах [1].

Якщо для пляжного відпочинку українці виїжджають за кордон, то для культурного - подорожують більше Україною. Найпопулярніші напрямки - відпочинок в Карпатах, на Волині, у Львові, Києві та інших містах західної України.

Це пов'язано з безпекою у цих регіонах, відстанню від країни-агресорки та багатою кількістю історико-культурних та природних ресурсів.

Багато операторів намагались придумати щось нове або переробити старі екскурсії та тури на новий лад. Нажаль, частина об'єктів були зруйновані (музей Григорія Сковороди, Куп'янський завод ялинкових іграшок, Артемівський завод шампанських вин у Бахмуті тощо) або знаходились під окупацією (Святогірськ, об'єкти приморських територій Запорізької, Херсонської областей).

Після закінчення війни популярності буде набувати воєнний туризм. Нажаль, цю трагічну сторінку нашої історії не можливо буде забути, а, навпаки, потрібно показувати усьому світу. Саме це збільшить потік іноземних туристів у нашу країну. Особливим попитом можуть користуватися міста Бахмут, Мар'їнка. Ті міста, які будуть свідчити про воєнні злочини країни-агресорки, міста-привиди.

Після деокупації буде проведена велика робота з туристичними об'єктами, які зазнали руйнувань, розкрадень. Туроператори зможуть знову відновити свою діяльність у напрямках, які раніше користувались попитом.

Після деокупації Криму стануть можливі подорожі на півострів. Проте є багато нюансів:

- необхідність відновлення транспортного сполучення: автодоріг, залізниці. Необхідність зруйнувати Кримський міст, який веде до країни агресорки;

- відновлення інфраструктури. Оскільки там довгий час панували окупанти та нічого не відновлювали, не вкладали кошти у розвиток, то стався занепад;

- відновлення екскурсійних об'єктів. Нажаль, дуже велика частина пам'яток історії та культури України була викрадена з музеїв до Ермітажу та інших музеїв;

- проблеми екології. Це була актуальна проблема і до деокупації, оскільки відходи від готелів, підприємств зливались у воду. Необхідні очищувальні процедури.

Також, можливими стануть подорожі у Східну частину нашої країни, до таких відомих міст як Донецьк, Луганськ, Святогірськ та інші. Тут також необхідно буде провести велику роботу над відновленням нормального функціонування міст і для того, щоб знов приймати туристів. На територіях, де проходили активні бойові дії буде необхідність перевірки піротехніками наявності вибухових пристроїв.

Після війни інакший розвиток буде у виїзного туризму, бо зможуть відкритися аеропорти. Найпершими почнуть приймати туристів Львівський, Ужгородський аеропорти. Велика кількість транспортних центрів постраждали від ворожих обстрілів, так само як і Харківський аеропорт, тож потрібен час на відновлення. Таким чином, туристи з усієї України зможуть курсувати на автобусному або залізничному транспорті, а на Західній Україні пересаджуватись в літаки.

Таким чином, туризм функціонує в умовах воєнного стану в Україні та приносить кошти у міські бюджети. Туроператори змогли утриматись та створити нові тури, екскурсії, зробити акцент на потрібних автобусних маршрутах для наших туристів. Проте, актуальні напрями подорожей можуть змінитися через небажання відпочивати з ворожим народом. Можливий вплив на такі напрямки як Туреччина, Єгипет.

Список використаних джерел:

1. Forbes: сайт URL: <https://forbes.ua/news/vnutrishniy-turizm-z-pochatku-viyni-ponad-45-ukraintsiv-podorozhuvali-krainoyu-08092023-15885>

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ НА ПРИНЦИПАХ ВІДПОВІДАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

***ОСТРОВСЬКИЙ Ігор Анатолійович,**
канд. екон. наук, доцент
ВОРОБІЙОВА Валерія Володимирівна,
здобувач вищої освіти
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова*

Надання нашій країні статусу кандидата на вступ до ЄС відкриває перспективи забезпечення стійкості економіки в період війни і прискорення її структурної перебудови в повоєнний час. Питання покращення інвестиційного клімату в Україні стає ще більш актуальним на тлі руйнування промисловості, інфраструктури, міграції, що спричинені війною, та необхідності прискорення поствоєнного відновлення в подальші роки [1].

Україна за сприяння своїх західних партнерів та міжнародних донорів здійснювала реформи, необхідні для покращення показників власної економічної та інвестиційної привабливості передовсім в сферах боротьби з корупцією, дерегуляції та спрощення умов ведення бізнесу, приватизації, захисту прав власності та незалежності системи правосуддя, земельної, митної і податкової реформ. І хоча цей порядок денний реформ залишається й надалі актуальним, очевидно, що як для держави, так і для бізнесу в Україні ці пріоритети мають бути доповнені не менш важливими задачами з порядку денного «розвиненого світу» - виконання Цілей сталого розвитку ООН та більш звужено для бізнесу – впровадження принципів відповідального інвестування у власну операційну та стратегічну діяльність.

Існує реальна загроза, що на тлі гострих кризових тенденцій в економіці, що спричинила війна, проблема відповідального інвестування може на певний час взагалі відійти на другий план в силу актуалізації звичайного виживання та подолання гострих поточних операційних викликів, з якими на тлі теперішніх тенденцій стикається бізнес в Україні [2].